

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/dodatki-historyczne-do/105587,Bitwa-warszawska-Dodatek-prasowy-do-pobrania-PDF.html>
26.02.2026, 17:59

Bitwa warszawska. Dodatek prasowy do pobrania [PDF]

13.08.2020

13 sierpnia 2020 r. ukazał się dodatek historyczny przygotowany przez Oddział IPN w Krakowie poświęcony 100. rocznicy wojny polsko-bolszewickiej i bitwy warszawskiej. Zachęcamy do pobrania w formacie pdf po naśnięciu obrazka lub linku u dołu strony.

W numerze

- dr hab. Filip Musiał, *Wojna w obronie wolności Europy* - wstęp
- dr Paweł Naleźniak, *Bitwa o wszystko*
- dr hab. Henryk Głębocki, *Polska, Rosja i międzymorze - polityka wschodnia Józefa Piłsudskiego 1918-1920*
- dr Michał Wenklar, *Legenda generała Weyganda*
- dr Wojciech Paduchowski, *Współautor „Cudu nad Wisłą” gen. Tadeusz Jordan-Rozwadowski*
- Jakub Ryba, *„Zaszczytne i święte” zadanie 5. Armii.*
- Rozmowa z prof. Maciejem Urbanowski, Paweł Chojnacki

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ
Oddział w Krakowie

ROCZNICA WOJNY POLSKO-BOLSZEWICKIEJ
I BITWY WARSZAWSKIEJ

POLSKA WALECZNA

Wojna w obronie wolności Europy

Bitwa Warszawska
jest uznawana
za jedną z najważniejszych
bitew w dziejach świata

Po rewolucji bolszewickiej w Rosji komuniści starali się przeszczerpić komunizm do Europy Zachodniej.

Józef Stalin w listopadzie 1918 r. pisał o odradzającej się Polsce: „Kontrewolucyjne zaprzeczenie pomiędzy rewolucyjnym Zachodem a socjalistyczną Rosją zostanie zniszczone. (...) Nie ma wątpliwości, że rewolucja i rządy sowieckie w tych prowincjach są sprawą najbliższej przyszłości”.

Wojna polsko-bolszewicka z lat 1919–1921, była dla nas walką o istnienie odzyskanego po 123 latach państwa i o wytyczenie jego granic. Ale z perspektywy szerszej, była to batalia, której stawką była wolność Europy. Zwycięstwo w Bitwie Warszawskiej, a później Niemieckiej, ocaliło Zachód przed pochodem czerwonej rewolucji, miało więc decydujące znaczenie dla historii świata.

Latem 1920 r. Michaił Tuchaczewski, jeden z dowódców Czerwonej Armii, pisał w rozkazie do swych podwładnych: „Przez trupa Białej Polski prowadzi droga ku ogólnosiatowej poźdozie”.

Nasi przodkowie 100 lat temu zatrzymali ogólnosiatoową poźdo, opóźnili rozprzestrzenianie się zbrodniczej ideologii komunistycznej o dwadzieścia lat. Gdy przegraliśmy z Kremlem w latach 1944–1945, wraz z nami przegrała znacząca część Europy.

dr hab. Filip Musiał, prof. AIK,
dyrektor Oddziału IPN w Krakowie

PAWEŁ NALEŻNIAK

W powszechnej świadomości Bitwa Warszawska jest traktowana jako zwycięski bój o stolicę Polski. Tymczasem był to ogromny teatr wojny obejmujący 450 km frontu, gdzie przez dwa tygodnie walczył się nie tylko los naszego kraju, ale także cywilizacji europejskiej.

**Wojska polskie
wycofują się z Kijowa...**

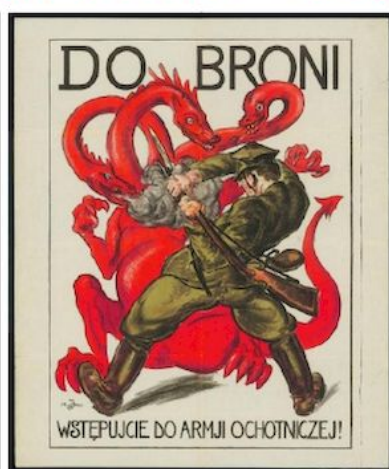
10 czerwca, po przegranych bitwach pod Samhorodkiem, Oziemą i Snieżną, wojska polskie opuściły Kijów. Inicjatywa strategiczna na Ukrainie przeszła wręcz Sowietów. To samo stało się niecały miesiąc później na Litwie i Białorusi poniekąd obronę linii rzek Auty i Berezyny.

W efekcie wojska polskie i ukraińskie zaczęły cofać się na całej linii frontu. Niepowodzeniem zakończyły się kolejne próby zatrzymania armii bolszewickiej na linii Stry i Zbrucza, a potem Seretu, Narwi i Buga.

15 lipca wojska sowieckie wkroczyły do Wilna, dwa tygodnie później do Białegostoku, a na początku sierpnia do Brześcia Litewskiego, Łomży i Tarnopola. Front niebezpiecznie zbliżał się do Warszawy i Łwowa. Nad Polską zawisło śmiertelne niebezpieczeństwo.

Sytuacja armii polskiej, zwłaszcza na północnym odcinku frontu, była bardzo zła. Nieustanne cofanie się i duże straty, sięgające w niektórych jednostkach nawet połowy stanu, wpływały demoralizująco na żołnierzy i oficerów. W takiej sytuacji doszło 1 lipca do utworzenia Rady Obrony Państwa, a w całym kraju sieci Komitetów Obrony Narodowej, które zachęcały do wstępowania do Armii Ochotniczej. W krótkim czasie znalazło się w niej aż 80 tys. osób. Do wojska powołano też w drodze poboru pięć

BITWA O WSZYSTKO

Polski plakat propagandowy, 1920 r.

kolejnych roczników. Dzięki tym wszystkim zabiegom liczebność armii przekroczyła 900 tys. żołnierzy.

W sejmie przyjęto ustawę o wykonaniu reformy rolnej. W ten sposób starano się zachęcić do obrony ojczyzny przedstawicieli najliczniejszej warstwy społecznej, jaką byli chłopcy. Celowi temu służyło także powołanie 24 lipca Rządu Obrony Narodowej, na czele którego stanął ludowiec Wincenty Witos, a wicepremierem został socjalista Ignacy Daszyński. Podjęto próby uzyskania dla Polski pomocy dyplomatycznej i wojskowej.

**Trzy polskie fronty
kontra Armia Czerwona**

Armia Czerwona nacierała siłami dwóch frontów. W skład Zachodniego, dowodzonego przez marszałka Michaiła Tuchaczewskiego,

którego zadaniem było zdobycie Warszawy, wchodziły cztery sowieckie armie (3., 4., 15. i 16.), 3. Korpus Kawalerii Gaj Chana i słabsza Grupa Mozyrska. W tym samym czasie do zdobycia Łwowa dążyły wojska Frontu Południowo-Zachodniego, dowodzonego przez Aleksandra Jegorowa.

Wojsko polskie zgrupowane było w trzy fronty: Północny gen. Józefa Hallera (1., 2. i 5. Armia), Środkowy gen. Edwarda Rydz-Śmigłego (3. i 4. Armia) i Południowy gen. Wacława Iwaszkiewicza-Rudosańskiego (6. Armia, Armia Ukraińskiej Republiki Ludowej). Siły tego ostatniego nie brały udziału w Bitwie Warszawskiej, a ich zadaniem była obrona przebiegającej przez Małopolskę Wschodnią linii frontu, aż po granicę z Rumunią. Dodatkowo w rejonie rzeki Wieprz utworzono dwie grupy

uderzeniowe podporządkowane osobie Józefowi Piłsudskiemu. Tworzyły je pięć dywizji piechoty (1., 3., 14., 16., 21.) i IV Brygada Kawalerii, dowodzona przez śmiałego zagonczyka płk. Feliksa Jaworskiego. Siły obu stron były niemal równe.

10 sierpnia Michaił Tuchaczewski przystąpił do decydującej walki o Warszawę. Jego plan, wzorem Iwana Paskiewicza z 1831 roku, zakładał sforsowanie Wisły na północy, oskrzydlenie stolicy Polski od zachodu i bezpośredni atak na nią od wschodu.

Polska koncepcja stoczenia rozstrzygającej bitwy pod Warszawą autorstwa Józefa Piłsudskiego, dopracowana przez kierowany przez gen. Tadeusza Rozwadowskiego Sztab Generalny, zakładała z kolei związanie Sowietów uporczywą obroną linii Wisły, Wkry i Narwi oraz walkami na przedpolach stolicy, a następnie wykonanie kontruderzenia na tyły nacierających wojsk sowieckich.

W razie niepowodzenia zamierzano stawić opór w samej Warszawie, a także kontynuować na terenie Wielkopolski. Kluczowym zadaniem było stworzenie z części cofających się jednostek dwóch grup uderzeniowych, które znad Wieprza miały przeprowadzić decydujące kontrnatarcie. 12 sierpnia Józef Piłsudski opuścił Warszawę i udał się do Kwatery Głównej w Puławach.

Powodzenie polskiego planu operacji zależało w dużej mierze od utrzymania jej założen w ścisłej tajemnicy. Tymczasem 13 sierpnia pod Brześciem Litewskim przy poległym mjr. Wacławie Drohojowskim bolszewicy znaleźli rozkaz do przegrupowania wojsk polskich. Szczęśliwie nie dali mu wiary. Tego dnia przystąpili do generalnego szturmu na Warszawę i zdobywając odległy o 23 km od stolicy Radzymiń wdarli się w polską linię obronną.

Krwawe boje pod Ossowem i Radzymińem

14 sierpnia wojskom bolszewickim udało się wedrzeć do Ossowa. W krwawych walkach, w których brały udział ochotnicze bataliony złożone z harcerzy i młodzieży warszawskich szkół średnich wspierane duchowo przez poległego na polu bitwy kapelana ks. Ignacego Skorupkę, zmuszono przeciwnika do odwrotu. Krwawe boje toczyły się też o Radzymiń, który kilka razy przechodził z rąk do rąk, w końcu został jednak ponownie opanowany przez bolszewików.

Sowieckie postępy spowodowały, że korpus dyplomatyczny opuścił stolicę. W mieście pozostał jedynie nuncjusz Achille Ratti (późniejszy papież Pius XII) oraz posłowie Włoch i Wielkiej Brytanii.

Z Warszawy zaczęto wysyłać rozpaczliwe depesze do Józefa Piłsudskiego, aby przyspieszył kontruderzenie znad Wieprza. Do natarcia nad Wkrą, mimo, że nie osiągnęła jeszcze pełnej gotowości bojowej, przystąpiła też 5. Armia gen. Władysława Sikorskiego.

15 sierpnia doszło do pierwszego przełomu w walkach. Wspomniana 5. Armia w swym zwycięskim natarciu opanowała linie Wkry, ściągając siły bolszewickie na siebie i odciążając jednostki walczące pod Radzymińem, które odzyskały miasto powolodzinym boju. 16 sierpnia zdobyła Nasielsk. W tym czasie część jednostek bolszewickich maszerowała jeszcze w kierunku Brodnicy, Włocławka i Plocka, forsowała też Wisłę w rejonie Nieszawy. Jednocześnie rozpoczęła się polska kontrofensywa znad Wieprza. Liczące około 30 tys. żołnierzy wojska manewrowe rozbiły nieprzyjacielską dywizję w rejonie Kocka i Cynowa i zaatakowały tyły wojsk bolszewickich, zmuszając je do odwrotu.

Dokończenie - str. 3

Pliki do pobrania

[Bitwa warszawska. Dodatek do „Dziennika Polskiego” i „Gazecie krakowskiej” \(pdf, 1,2 MB\)](#)